

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΜΑΘΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ - ΠΟΛΙΤΗΣ

Θεματική Ενότητα: Θέματα Δημοκρατίας

Χειμερινό Ακαδημαϊκό Εξάμηνο 2008-2009

Ακαδημαϊκός Υπεύθυνος: Καθηγητής Στέλιος Χιωτάκης

Κωδικός μαθήματος:
(Θα συμπληρωθεί από το Τμήμα της Σχολής)

Τρεις διδακτικές μονάδες (3 Δ. Μ.)

Στόχος του μαθήματος & μέθοδοι προσέγγισης των θεματικών στόχων

Στόχος του μαθήματος **Επιστήμων Πολίτης** στο παρόν εξάμηνο είναι να εξοικειωθούν οι φοιτητές στα συγκεκριμένα **«θέματα δημοκρατίας»** που προσφέρονται στο πρόγραμμα και, συγχρόνως, στη μέθοδο να διαχωρίζουν την επιστημονική εμπειρική γνώση από τις υποκειμενικές πεποιθήσεις και τις μεροληπτικές αξιακές κρίσεις, **μαθαίνοντας «να επιτελούν, τόσον το επιστημονικό καθήκον, να βλέπουν την αλήθεια των γεγονότων, όσο και το πρακτικό, να υποστηρίξουν τα δικά τους ιδεώδη»** (Max Weber).

Ενώ είναι δυνατόν να υπάρχει ευρεία συναίνεση ως προς τον στόχο του μαθήματος, οι οπτικές γωνίες προσέγγισης των θεμάτων και οι διαφορετικές προτεραιότητες κατά την συγκεκριμένη υλοποίηση τους συνδέονται, κατά κανόνα, με κοινωνικές, ταξικές και άλλες διαφοροποιήσεις ή αντιθέσεις και αντίστοιχες μεθοδολογικές δυσκολίες. Ένα πρόβλημα που αναφύεται εδώ σχετίζεται με το ερώτημα, ποιος είναι ο ρόλος της επιστήμης και του επιστήμονα στις προσεγγίσεις αυτές από τη σκοπιά των κοινωνικών επιστημών.

Είναι συχνό το φαινόμενο, να διεξάγονται επιστημονικές συγκρούσεις που θυμίζουν «πολέμους πίστης» αλλοτινών εποχών. Για παράδειγμα, κάθε φορά που γίνεται σεισμός στην Ελλάδα επιτείνονται οι αντιπαραθέσεις, και οι «ομηρικές μάχες», ανάμεσα στις διαφορετικές επιστημονικές ομάδες και τα αντίστοιχα συμφέροντα-ενδιαφέροντα των σεισμολόγων.

Βλέπουμε ότι ακόμη και στο Πανεπιστήμιο διεξάγονται συχνά συζητήσεις και αντιπαραθέσεις για ενδιαφέροντα κοινωνικά και επιστημονικά θέματα με τρόπο που θα ταίριαζε λιγότερο σε επιστήμονες και περισσότερο στους πιστούς μιας (παρα)θρησκευτικής κοινότητας. Συχνά, η ηθική που αναπτύσσεται στη βάση αυτή είναι μάλλον η δογματική και άκαμπτη «ηθική του φρονήματος». Αντίστοιχα, τα κριτήρια που επικρατούν τείνουν να κυριαρχούνται από την αρχή ότι ο (υποτιθέμενος) «καλός σκοπός», που κάθε ομάδα ισχυρίζεται ότι μόνον αυτή έχει, αγιάζει τα μέσα που χρησιμοποιούνται. Κατά τον Weber, η απλουστευτική αυτή άποψη παραπέμπει και στην «παλιά, αφελή πίστη των κομμάτων όσον αφορά την 'επιστημονική' αποδεικτικότητα των δογμάτων τους».

Οι παραπάνω διαπιστώσεις δεν αποτελούν ελληνική ιδιομορφία, αλλά τον κανόνα στα ανθρώπινα πράγματα. Το γεγονός αυτό επιφέρει ανάλογα προβλήματα στις κοινωνικές επιστήμες. Για παράδειγμα, ο φυσικός επιστήμονας παρατηρεί απλώς και καταγράφει την αυτόματη ή μηχανιστική λειτουργία των κυττάρων διατυπώνοντας ανάλογους κανόνες και νομοτέλειες. Αντίθετα το αντικείμενο στις κοινωνικές επιστήμες είναι οι άνθρωποι, με την αυτοσυνείδηση, την ατομικότητα και τη σχετική αυτονομία τους: Για να εξηγήσουμε τις

αιτιώδεις συναρτήσεις της κοινωνικής δράσης των ανθρώπων πρέπει πρώτα να κατανοήσουμε τα κίνητρα, τους στόχους και προπαντός την διαφορετική (ταξική, κοινωνική, οικονομική, συντεχνιακή ή άλλη) οπτική γωνία από την οποία βλέπουν τα πράγματα.

Βλέπουμε π.χ. ότι η πρόσφατη σύγκρουση στον Καύκασο αντιμετωπίζεται με επιχειρήματα, τα οποία εξαρτώνται από τη συγκεκριμένη οπτική γωνία συμφερόντων-ενδιαφερόντων (την 'αξιακή αναφορά' κατά τον Weber) του εκάστοτε φορέα: αν δηλαδή ο φορέας αυτός βλέπει τα πράγματα από το πρίσμα συμφερόντων και την αντίστοιχη 'αξιακή αναφορά' των Αμερικανών, των Ρώσων, της ευρωπαϊκής οικονομίας, της Γερμανίας, Γαλλίας, Ιταλίας ή των κρατών που ανήκαν παλαιότερα στη Σοβιετική Ένωση κ.λπ..

Σήμερα υπάρχει ευρεία συναίνεση ως προς την διαπίστωση του Max Weber, ότι η επιστήμη, στην ανάλυση και τη μέθοδο που ακολουθεί, οφείλει να αρθεί υπεράνω των επιμέρους μεροληπτικών προσεγγίσεων μέσω αφηρημένων θεωρητικών σχημάτων και εννοιών. Αντί να εξετάζει μεροληπτικά μόνο από μια σκοπιά και αξιακή αναφορά, οφείλει να ερευνά και να κατανοεί και τις αξιακές αναφορές των άλλων, κάνοντας αντίστοιχες συγκρίσεις ως προς τις επιπτώσεις αλλά και τις παρενέργειες που μπορεί να έχει κάθε δυνητικό θεωρητικό σενάριο.

Επιβάλλεται λοιπόν να εξετάσουμε τα συγκεκριμένα «θέματα Δημοκρατίας», κρατώντας απόσταση από συγκεκριμένες μεροληπτικές προσεγγίσεις, και κατά το δυνατόν συγκριτικά, αντικειμενικά-κριτικά. Η κάθε μια από τις διάφορες προσεγγίσεις και «αξιακές αναφορές» διεκδικεί για τον εαυτό της ότι είναι η πιο σωστή και η πιο ηθική από όλες τις άλλες. Η επιστημονική προσέγγιση των κοινωνικών επιστημών οφείλει να κατανοήσει και να εξετάσει όλες αυτές τις διαφορετικές προσεγγίσεις και «αξιακές αναφορές».

Στο εγχείρημα αυτό, η εμπειρική επιστήμη δεν μπορεί, από μόνη της, να *επιθέτει τη σφραγίδα του ηθικού στα διάφορα ηθικά περιχομενικά αιτήματα και ιδανικά*. Για παράδειγμα, η ιατρική επιστήμη μπορεί να παρατείνει για χρόνια με τεχνικά μέσα τη ζωή ενός βαριά τραυματισμένου, όμως αδυνατεί να απαντήσει στο ερώτημα αν η επιμήκυνση της ζωής μέσω διασωληνώσεων είναι κάτι που είναι θεμιτό και ηθικό να γίνει ή όχι. Ενώ λοιπόν η επιστήμη αδυνατεί να απαντήσει με ένα ναι ή ένα όχι σε ηθικά, κοινωνικά, πολιτικά, αισθητικά και άλλα διλήμματα, ωστόσο μπορεί να συμβάλει στην αντικειμενική σύγκριση και την κατά το δυνατόν έγκυρη αξιολόγηση των, μεταξύ τους αλληλοσυγκρουόμενων, μεροληπτικών προσεγγίσεων και αξιακών αναφορών.

Μαζί με τις σημειώσεις, φωτοτυπίες ή άλλα βοηθήματα από τους διδάσκοντες θα δοθούν στους φοιτητές, από το πρώτο μάθημα, όπως και οι βασικές σημειώσεις για το μάθημα από τον κ. Δ. Χρυσόχοου.

Πρόγραμμα

- 1. Μάικλ Χέρτσφελντ (Καθηγητής Ανθρωπολογίας, Πανεπιστήμιο Χάρβαρντ, Η. Π. Α)**
Θέμα: «Η Κοινωνική Ανθρωπολογία, η Παγκοσμιοποίηση και η Ανθρώπινη Αξιοπρέπεια» (Διάλεξη)
 Την Παρασκευή 26 Σεπτεμβρίου 2008, 7 το βράδυ, Αμφιθέατρο Δ3-7Α, Πανεπιστημιούπολη Γάλλου στο Ρέθυμνο
- 2. Στέλιος Χιωτάκης (Καθηγητής Τμήματος Πολιτικής Επιστήμης, Πανεπιστήμιο Κρήτης)**
Θέμα: «Ανατροφοδότηση ανάμεσα στους στόχους και τη μεθοδολογία του μαθήματος Δημοκρατία»
 Την Δευτέρα 6 Οκτωβρίου 2008, από 5.30 το απόγευμα έως 8.30 το βράδυ, αίθουσα Β1-29Α, Πανεπιστημιούπολη Γάλλου στο Ρέθυμνο
 Την Παρασκευή 10 Οκτωβρίου 2008 στο Ηράκλειο (Ώρα & αίθουσα θα ανακοινωθούν έγκαιρα)
- 3. Μηνάς Σαματάς (Αναπληρωτής Καθηγητής, Τμήμα Κοινωνιολογίας, Πανεπιστήμιο Κρήτης)**
Θέμα: «Από τον αριστοτελικό ορισμό της πολιτικής και την Εκκλησία του Δήμου στην ηλεκτρονική δημοκρατία»
 Την Τρίτη 21 Οκτωβρίου 2008 στο Ρέθυμνο (Ώρα & αίθουσα θα ανακοινωθούν έγκαιρα)
 Την Πέμπτη 23 Οκτωβρίου 2008 στο Ηράκλειο (Ώρα & αίθουσα θα ανακοινωθούν έγκαιρα)
- 4. Γεώργιος Κοντογιώργης (Καθηγητής, Πάντειο Πανεπιστήμιο)**
Θέμα: «Δημοκρατία: Θεωρία και Πράξη»
 Την Πέμπτη 6 Νοεμβρίου 2008 στο Ρέθυμνο (Ώρα & αίθουσα θα ανακοινωθούν έγκαιρα)
 Την Παρασκευή 7 Νοεμβρίου 2008 στο Ηράκλειο (Ώρα & αίθουσα θα ανακοινωθούν έγκαιρα)
- 5. Διονύσιος Δρόσος (Αναπληρωτής Καθηγητής της Ηθικής Φιλοσοφίας, Τμήμα Φιλοσοφίας, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων)**
Θέμα: «Η αγορά των πολιτών και το Μάρκετ των πωλητών: Δημόσια ηθικότητα και οικονομικός εγωισμός στη Νεοφιλελεύθερη Δημοκρατία»
 Την Πέμπτη 13 Νοεμβρίου 2008 στο Ρέθυμνο (Ώρα & αίθουσα θα ανακοινωθούν έγκαιρα)
 Την Παρασκευή 14 Νοεμβρίου 2008 στο Ηράκλειο (Ώρα & αίθουσα θα ανακοινωθούν έγκαιρα)
- 6. Ιωαννίδης Σταύρος (Καθηγητής Θεσμικής Οικονομίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο)**

Θέμα: «Υπό Διαμόρφωση»

Την Τρίτη 18 Νοεμβρίου 2008 στο Ρέθυμνο (Ώρα & αίθουσα θα ανακοινωθούν έγκαιρα)

Την Τετάρτη 19 Νοεμβρίου 2008 στο Ηράκλειο (Ώρα & αίθουσα θα ανακοινωθούν έγκαιρα)

7. Στάθης Μπάλιας (Επίκουρος Καθηγητής, Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης και της Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία, Πανεπιστήμιο Πατρών)

Θέμα: «Δημοκρατία, ανθρώπινα δικαιώματα και η ιδιότητα του πολίτη»

Την Δευτέρα 24 Νοεμβρίου 2008 στο Ρέθυμνο (Ώρα & αίθουσα θα ανακοινωθούν έγκαιρα)

Την Τρίτη 25 Νοεμβρίου 2008 στο Ηράκλειο (Ώρα & αίθουσα θα ανακοινωθούν έγκαιρα)

8. Ιωάννης Μεταξάς (Ομότιμος Καθηγητής. Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης, Πανεπιστήμιο Αθηνών)

Θέμα: «Δημοκρατία και Επικοινωνία»

(Ημερομηνία, ώρα και αίθουσα θα ανακοινωθούν έγκαιρα)

9. Φιλήμων Παιονίδης (Επίκουρος Καθηγητής της Ηθικής και Πολιτικής Φιλοσοφίας, Τμήμα Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης)

Θέμα: «Η κρίση της Αντιπροσωπευτικής Δημοκρατίας»

Την Δευτέρα 1 Δεκεμβρίου 2008 στο Ρέθυμνο (Ώρα & αίθουσα θα ανακοινωθούν έγκαιρα)

Την Τρίτη 2 Δεκεμβρίου 2008 στο Ηράκλειο (Ώρα & αίθουσα θα ανακοινωθούν έγκαιρα)

10. Σπύρος Σημίτης (Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Φρανκφούρτης, Γερμανία)

Θέμα: «Ασφάλεια και Προσωπικά Δεδομένα»

(Ημερομηνία, ώρα και αίθουσα θα ανακοινωθούν έγκαιρα)

11. Μανόλης Γ. Δρεπτάκης (Πρώην Αντιπρόεδρος της Ελληνικής Βουλής, Υπουργός Οικονομικών & Ομότιμος Καθηγητής Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών)

Θέμα: «Υπό Διαμόρφωση»

(Ημερομηνία, ώρα και αίθουσα θα ανακοινωθούν έγκαιρα)

12. Δημήτρης Θ. Τσάτσος (Πρώην Ευρωβουλευτής, Καθηγητής Συνταγματικού Δικαίου, Πανεπιστήμιο Χάγκεν, Γερμανία)

Θέμα: «Τι σημαίνει Δημοκρατία στους θεσμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης;»

(Ημερομηνία, ώρα και αίθουσα θα ανακοινωθούν έγκαιρα)

13. Κωστής Στεφανόπουλος (Πρώην Πρόεδρος Δημοκρατίας)

Θέμα: «Υπό Διαμόρφωση» (Διάλεξη)

(Ώρα και αίθουσα θα ανακοινωθούν έγκαιρα)

Τρόπος εξέτασης του μαθήματος

Το μάθημα Επιστήμων-Πολίτης θα αξιολογείται με τρεις διδακτικές μονάδες για όλα τα Τμήματα των Σχολών του Πανεπιστημίου Κρήτης,. Η τελική βαθμολογία του μαθήματος **Επιστήμων-Πολίτης** θα καθοριστεί:

1) με ποσοστό 10% από την ενεργή συμμετοχή των φοιτητριών/ φοιτητών κατά τη διεξαγωγή

του μαθήματος στο αμφιθέατρο,

2) με ποσοστό 90% από την αξιολόγηση της επιστημονικής εργασίας (περίπου 5000

λέξεις) και του άρθρου (μέχρι περίπου 1000 λέξεις & θα βασίζεται στο θέμα της εργασίας) που θα εκπονήσουν/ συντάξουν οι φοιτήτριες/ φοιτητές.

Η επιστημονική εργασία, η οποία θα εκπονείται από μικρές ομάδες 2-3 φοιτητριών/ φοιτητών, προσεγγίζει τα πράγματα από περισσότερες επιστημονικές οπτικές γωνίες, από περισσότερες αξιακές αναφορές στο πλαίσιο μιας αφαίρεσης από την υποκειμενική σκοπιά. Το άρθρο ξεκινά από την μάλλον υποκειμενική αξιακή αναφορά, όμως και αυτό είναι κατά το δυνατόν ορθολογικά δομημένο, κάνοντας χρήση των πηγών. Εδώ ο φοιτητής επιχειρηματολογεί από τη δική του σκοπιά. Το άρθρο θα συντάσσεται από την κάθε φοιτήτρια/ τον κάθε φοιτητή χωριστά, θα απευθύνεται στο ευρύ κοινό και θα είναι εν δυνάμει δημοσιεύσιμο σε εφημερίδα μεγάλης κυκλοφορίας.

Η εργασία και το άρθρο θα παραδοθούν για αξιολόγηση στο τέλος του ακαδημαϊκού εξαμήνου.

Ρέθυμνο, Σεπτέμβριος 2008

Καθηγητής Στέλιος Χιωτάκης

Ακαδημαϊκός Υπεύθυνος του διατμηματικού μαθήματος Επιστήμων - Πολίτης
κατά το χειμερινό ακαδημαϊκό εξάμηνο 2008-2009